

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ*
Older Person Quality of Life Development
Strategies Chaiyaphom Province
Administration Organization

ปาริชาติ ชาลีเครือ

Parichat Chaleecrua

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suansunandha Rajabhat University, Thailand.

Email: parichat.cha@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิในปัจจุบัน โดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิภายใต้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ และเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีการวิจัยผสมผสานกัน ระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุรวม 35 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ 384 คน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ เป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย การนำสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกจังหวัดชัยภูมิมาเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ การประกันสังคม การได้รับการ

*Received November 21 2018; Revised November 25, 2018; Accepted December 26,

ช่วยเหลือสาธารณะสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยการมีงานทำ มีรายได้มั่นคงนันทนาการ และการบริการสังคม ด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามปัจจัยที่เป็นผลของการวิจัยนี้ คือ การจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่การประกันสังคม กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง การฝึกอาชีพ การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน สถานสงเคราะห์ด้าน รักษาพยาบาล ด้านศาสนกิจ งานอดิเรก ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเวลากลางวัน บริการเยี่ยม ผู้สูงอายุที่บ้าน ด้านกีฬา หรือนันทนาการเพื่อความสำเร็จในการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์; คุณภาพชีวิต; องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

Abstract

This research aimed to study the quality of life of the elderly in Chaiyaphum Province. The study on the factors affecting the quality of life of the elderly in Chaiyaphum Province under the management of the Provincial Administrative Organization in Chaiyaphum Province. And propose strategies for improving the quality of life of the elderly in Chaiyaphum Province. The research method was mixed. Between qualitative research and quantitative interviews with government executives. The subjects concerned with the development of the quality of life of the elderly were 35 persons. Data were collected from 384 elderly people in Chaiyaphum Province. Factors affecting the quality of life for the elderly in Chaiyaphum Province are the quality of life of the elderly. Policy clarity the internal environment outside Chaiyaphum Province involved in the policy. The potential role of Chaiyaphum Provincial Administration Organization in improving the quality of life of the elderly. Social welfare is social security. Public health Occupation Recreation income. And social services the strategy for improving the quality of life for the elderly in Chaiyaphum Province. In the implementation of the quality of life for the elderly. The result of this research is social welfare. Include social security Elderly Fund The elderly care retirement fund provides care for older people at home. Religious Services for the Elderly Day Care Center for the Elderly Visit the Elderly at home for sports or recreation to improve the quality of life for the elderly.

Keywords: Strategies; Quality of Life; Chaiyaphom Province Administration Organization

บทนำ

ในอนาคตสังคมโลกจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของโลก ที่มีอัตราการเกิดน้อยลงแต่ละคนมีอายุยืนมากขึ้น ประชากรทั่วโลกที่มีอายุมากกว่า 65 ปี จะมีจำนวน 2 พันกว่าล้านคน คิดเป็นสัดส่วนได้ 1 ใน 5 หรือ ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งโลก ซึ่งพบได้ในเกือบทุกประเทศแถบยุโรป โดยเฉพาะประเทศอิตาลี เยอรมัน อังกฤษ และสแกนดิเนเวีย รวมไปถึงประเทศญี่ปุ่น ที่เป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ตั้งแต่ปี 2010 และจากข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ พบว่า ในปี 2047 จะเป็นครั้งแรกของโลกที่จำนวนประชากรอายุ 60 ปี จะมีมากกว่าจำนวนประชากรเด็ก นอกจากนี้ จากการคาดการณ์จำนวนประชากรผู้สูงอายุในปี 2050 ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากเป็นอันดับที่ 2 คือ รองจากประเทศสิงคโปร์ และประเทศลาว เป็นประเทศที่มีสัดส่วนของจำนวนประชากรผู้สูงอายุต่ำที่สุดในกลุ่มประเทศที่มีการจัดสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุ ล้วนเป็นประเทศที่พัฒนา ประเทศที่มีสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุดีที่สุดจากทั้งหมด 96 ชาติ คือ ประเทศนอร์เวย์รองลงมาได้แก่ประเทศสวีเดน และประเทศอัฟกานิสถาน อันดับท้ายสุด ทั้งนี้มีตัวชี้วัดทั้งหมด 4 ด้าน 13 ประการ รวบรวมข้อมูลโดยองค์การไม่แสวงหากำไร Help age International ร่วมกับกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ โดยเริ่มจัดอันดับเป็นครั้งแรกในปี 2013 และในปี 2014 นี้ ผลอันดับต่างๆ ที่ปรากฏ คือ ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ แคนาดา และเยอรมนี ติด 5 อันดับแรกของประเทศที่มีสวัสดิการคุ้มครองผู้สูงวัยดีเยี่ยมที่สุด ขณะที่ประเทศสหรัฐฯ ครองอันดับ 8 ตามมาด้วยญี่ปุ่นอันดับ 9 ส่วนจีนอยู่ที่อันดับ 48 รัสเซียอันดับ 65 และอินเดียอันดับที่ 69 (Charoenwongsak, 2014)

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่ในภาวะสังคมผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ราว 10-20 ปี ข้างหน้านี้สังคมไทยก็จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ถึงเวลานั้น ประชากรวัยสูงอายุจะเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัวเมื่อการพัฒนาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ประชากรที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุ (Statistic Forecasting Bureau National Statistical Office, 2014) และประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุต้องเร่งตระหนักโดยให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อผู้สูงอายุในสังคมมีความรู้ ความสามารถ และมีศักยภาพ ความพร้อมที่จะช่วยกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมก็จะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Sangtong, 2017) และการเพิ่มอย่างรวดเร็วของจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) ซึ่งเป็นช่วงวัยที่น่าจะพึ่งพาอย่างเต็มรูปแบบ งานด้านที่มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา คือ การขยายขอบเขตของการให้หลักประกันทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานในรูปของเบี้ยยังชีพ มีการออกพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ นอกจากนี้ยังมีการพยายามศึกษาเพื่อหาแนวทางปฏิรูปกองทุนผู้สูงอายุ การพยายามพัฒนาและปรับปรุงระบบบริการสาธารณสุขในรูปของการดูแลระยะยาวให้แก่ประชากรสูงอายุ ประเด็นที่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลตามแผนและเป็นที่น่าวิตก คือ ประชากรรุ่นหนุ่มสาวและวัยแรงงานซึ่งเป็นคลื่น

มนุษย์ขนาดใหญ่ที่จะกลายเป็นผู้สูงอายุในอนาคต กลับขาดความตระหนักและการเตรียมความพร้อมเพื่อยามสูงอายุ รวมทั้งยังมีทัศนคติในทางลบต่อผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น (Prachuabmoh, 2012) การพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นในการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตและสามารถดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่างมีความสุข (Chanthasit, 2018) ซึ่งการพัฒนา กิจกรรมทำให้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน การเตรียมความพร้อมในระดับมหภาคเป็นรูปแบบทางด้านการวิจัยทางสังคมเกี่ยวกับด้านผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาไปสู่นโยบายที่มีความสอดคล้องต่อดำเนินชีวิตจริงในสังคมของผู้สูงอายุ (Wongsawad, 2018) เพราะการศึกษาที่เป็นองค์รวมจะทำให้สามารถมองแนวโน้มในการจัดสวัสดิการต่างๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ได้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อประชากร เพื่อให้ประชาชนมีพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่เหมาะสมในสังคมได้มากที่สุด (Sangtong, 2017; Phuchongchai, 2018)

ดังนั้นจึงควรศึกษาสถานการณ์คุณภาพชีวิตทุกมิติหรือทุกดัชนีชี้วัดของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีปัจจัยใดหรือองค์ประกอบใดบ้างที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิภายใต้การบริหารจัดการและดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เพื่อนำเสนอเป็นยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิภายใต้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

สมมติฐานของการวิจัย

นโยบายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อมภายนอก ภายใต้องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ความต้องการของผู้สูงอายุ อำนาจและหน้าที่ การจัดสวัสดิการ สังคม และศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิมีผลต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ

วิธีการการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) โดยศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก(qualitative research) และเสริมด้วยการใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลงานวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) นี้จะทำให้ผลงานวิจัยมีคุณภาพและความน่าเชื่อถือ โดยผู้วิจัยจะทำการเชิงคุณภาพเป็นหลัก (qualitative research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของทางราชการ ผลการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำรา บทความ และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ มาทำการศึกษาพร้อมกับข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากกลุ่มประชากรเป้าหมายที่กำหนด แล้วจึงนำข้อมูลจากทั้งสองส่วนมาทำการวิเคราะห์หาคำตอบประกอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ.2560-2564 ซึ่งนอกจากวิธีการเชิงคุณภาพแล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ออกแบบขึ้นมาเสริมให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ต่อไป

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยพิจารณานำกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้เพื่ออธิบายสถานการณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสภาพแวดล้อม โดยอาศัยมิติทาง สังคม และวัฒนธรรม เป็นหลักในการศึกษาและวิเคราะห์ปรากฏการณ์นั้น ดังนั้น จึงได้พิจารณารวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่างๆ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ร่วมกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณต่อไป

รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยทำการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ โดยการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม และได้ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ พัฒนาให้เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเชื่อมั่น (ศิริวิทย์ กุลโรจนภัทร, 2552) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดเป็นผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ข้อมูลเชิงปริมาณนี้จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้

กลุ่ม	ตำแหน่ง	รวม
หน่วยงานภาครัฐ	นักวิชาการด้านการสังคมสงเคราะห์	1
	ผู้ว่าราชการหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ	1
	ผู้บริหารกองทุนสงเคราะห์ผู้สูงอายุ	1
	ผู้ปฏิบัติงานของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ	1
หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาสังคม	ผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดชัยภูมิ	15
	ผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	15
นักวิชาการ	นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง	1
รวม		35

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ (สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ, 2015) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน ตามเกณฑ์จากตารางเครซีและมอร์แกน (Robert Krejcie and E.W. Morgan, 1970)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนการวิจัย เพื่อให้ได้ผลงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1. กำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขต วิธีดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. วิเคราะห์เอกสาร แนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. สร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ในรูปของแบบบันทึกข้อมูล สำหรับใช้ในการแยกประเด็นหลักและประเด็นรอง ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งแบบสอบถามเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ
4. ทำการทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

5. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ
6. ทำการนัดหมายและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทำการทดสอบแบบสอบถามในกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้
7. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการ EDIT และคัดสรรเนื้อหาสำคัญ
8. นำผลการสัมภาษณ์และผลการสอบถามมาทำการวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีและแนวความคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม
9. นำประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมาทำการสังเคราะห์หาคำตอบที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
10. นำผลจากการดำเนินงานตามข้อ 1-9. มาทำการสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งเป็นวิธีการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลพุทธิภูมิ จะสร้างแบบบันทึกข้อมูล
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลปฐภูมิ จะออกแบบเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกชนิดมีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลที่จะได้รับจากผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน

สำหรับการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะได้สร้างเครื่องมือในรูปของแบบสอบถาม บนพื้นฐานของหลักการและแนวความคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามนโยบายของรัฐบาลและตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับสากล เพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จุดเด่น จุดด้อย ในการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุในปัจจุบัน และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสม อันจะเป็นข้อเสนอของการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยจะขอหนังสือประสานงานจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อประสานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนการการทดสอบแบบสอบถามในพื้นที่
2. ทำการทดสอบและรวบรวมแบบสอบถามสำหรับกรณีผู้สูงอายุที่อ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบถามตอบตามรายการคำถามซึ่งผู้วิจัยทำการเขียนตอบแทนผู้สูงอายุพร้อมกับการบันทึกเสียงไว้ด้วย

3. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ มาทำการคัดแยกและลงรหัส
4. นำข้อมูลที่ได้มาทำการคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
5. นำผลการคำนวณมาแปลความหมายและนำเสนอในรูปของตาราง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ผู้วิจัยจะขอหนังสือประสานงานจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตต่อบุคคลเป้าหมายที่จะทำการสัมภาษณ์เพื่อนัดหมาย วัน-เวลา ในการสัมภาษณ์
2. ทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตาม วัน-เวลา ที่ได้รับอนุญาต
3. บันทึกผลการสัมภาษณ์โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกในแบบสัมภาษณ์
4. นำผลการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์จัดกลุ่มประเด็นสำคัญ
5. นำผลการจัดกลุ่มประเด็นสำคัญมาทำการสังเคราะห์กับข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิทุกกลุ่ม ตามที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนาในการจำแนกข้อมูลและเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลแต่ละกลุ่ม โดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (Item Objective Congruence)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุรวมทั้งเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณเพื่อนำผลจากสองวิธีมาบูรณาการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิจำนวน 35 คน ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณนั้นทำการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนจังหวัดชัยภูมิจำนวน 384 คนทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และสังเคราะห์ บูรณาการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กับเชิงปริมาณเพื่อนำไปสู่การเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ และเมื่อพิจารณาในการประเมินพบว่า มี 4 รายการที่มีสถานการณ์อยู่ในระดับดี คือ เป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ การบริการสังคม และศักยภาพของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนอกเหนือจากนี้ มีสถานการณ์หรือสภาพการณ์พอใช้

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ เป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย การนำสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกจังหวัดชัยภูมิมาเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมทั้งความต้องการเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ การประกันสังคม การได้รับการช่วยเหลือสาธารณะสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ และมีรายได้สนับสนุน และการบริการสังคม

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

- 1) วิสัยทัศน์ “ผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิมีคุณภาพชีวิตที่ดีถ้วนหน้า”
- 2) เป้าหมายและนโยบาย “องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการบริหารจัดการพันธกิจที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จของการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุถ้วนหน้า”
- 3) พันธกิจ “จัดดำเนินการอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่องในพันธกิจที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จของการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐ ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และมีการวิจัย และพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง”
- 4) วัตถุประสงค์ “จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการบริหารจัดการ พันธกิจที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จของการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ การประกันสังคม การช่วยเหลือสาธารณะ และการบริการฝึกอาชีพ ภายใต้การประยุกต์การวิจัยและพัฒนา ทุกๆ พันธกิจ”
- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ
 - ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดนโยบาย และเป้าหมายให้มีความชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ
 - ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างเครือข่าย และความร่วมมือกับภาครัฐ ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ทั้งภายในและภายนอกจังหวัดชัยภูมิ
 - ยุทธศาสตร์ที่ 3 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีบทบาทและหน้าที่และใช้ศักยภาพบุคลากรในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ
 - ยุทธศาสตร์ที่ 4 องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ดำเนินการหรือประสานงานภาครัฐ ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ในการจัดสวัสดิการตามต้องการของผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยดำเนินการตามลำดับข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ และเมื่อพิจารณาในการประเมินพบว่ามี 4 รายการที่มีสถานการณ์อยู่ในระดับดีคือ เป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ การบริการสังคม และศักยภาพของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนอกเหนือจากนี้มีสถานการณ์หรือสภาพการณ์พอใช้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์ หรือสภาพการต่าง ๆ โดยรวมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมินั้น จะต้องมีการพัฒนาให้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะด้านการกำหนดนโยบาย การทำสภาพแวดล้อมทั้งภายนอก และภายในจังหวัดชัยภูมิเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการผลักดันจากบทบาทหน้าที่ และศักยภาพของบุคคลในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิโดยจะต้องดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ การประกันสังคม การช่วยเหลือสาธารณะจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือองค์กรต่าง ๆ (Panyapong, 2017) โดยเฉพาะการบริการดำรงชีพ เป็นสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การนันทนาการ การมีงานทำและการมีรายได้ และการบริการสังคมเป็นศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเวลากลางวัน การบริการเยี่ยมผู้สูงอายุท้องถิ่น และการออกกำลังกาย เป็นต้น (Chanthasit, 2018) ทั้งนี้การดำเนินการหรือภารกิจดังกล่าวอาจจัดรวมไว้ในศูนย์อเนกประสงค์ประจำตำบล หรือหมู่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ คือ การกำหนดเป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความชัดเจนในการกำหนดนโยบายการนำสภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอกจังหวัดมาเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมทั้งความต้องการเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ การประกันสังคม การได้รับการช่วยเหลือสาธารณะสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ และมีรายได้นันทนาการ และการบริการสังคม ซึ่งจะเห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ค้นพบนี้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ และส่วนใหญ่สอดคล้องกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย เป็นความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย ความสามารถในการทำงาน หรือการรักษาทางการแพทย์ ส่วนด้านจิตใจ เป็นการรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นความสัมพันธ์ของคนกับบุคคลอื่นในรูปแบบของชมรมหรือสมาคม และด้านสิ่งแวดล้อม เช่นความรู้สึกปลอดภัย และมั่นคงในชีวิต การเดินทางสะดวก สถานบริการสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การฝึกฝนทักษะอาชีพ และกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น (Wongsawad, 2018) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิที่ได้ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้เป็นที่ยอมรับได้ในระดับกลาง

3. จากผลการวิจัยได้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ เริ่มตั้งแต่ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และนโยบาย พันธกิจ วัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกันมาตามลำดับถึงการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจะเห็นว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ค้นพบมีความเป็นปรนัย หรือ เป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปดำเนินการได้ และประเมินผลด้วยเทคนิควิธีวิจัย และพัฒนาได้อย่างชัดเจน อันจะนำไปให้ “ผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิมีคุณภาพชีวิตที่ดีถ้วนหน้า” จากวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาควรอยู่บนพื้นฐานจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยหลายเทคนิควิธีผสมผสานกัน และยุทธศาสตร์นั้น ๆ สามารถถ่ายโยงให้เห็นถึงความเป็นรูปธรรมของพันธกิจ และตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของแผนยุทธศาสตร์อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

2.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิควรจัดตั้งหน่วยงานภายในเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามปัจจัยที่เป็นผลของการวิจัยนี้อย่างจริงจังให้หน่วยงานภายในที่จัดตั้งขึ้นดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2.2 ภารกิจเร่งด่วน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องของหน่วยงานภายในที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิจัดตั้งขึ้น คือ การจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่การผู้สูงอายุที่บ้าน ประกันสังคม กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนดูแลสถานสงเคราะห์ด้านรักษาพยาบาล ผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง การฝึกอาชีพ การดูแลสถานสงเคราะห์ด้านศาสนา งานอดิเรก ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเวลากลางวัน บริการเยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน บริการด้านกีฬา หรือนันทนาการ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปควรมีการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการแต่ละปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

References

- Chanthasit, C. (2018). Education Provision Strategies for the Development of Senior Citizens Life Quality in Denchai Municipality Sub district. *VRU Research and Development Journal Humanities and Social Science*, 13(2), 28-37.
- Charoenwongsak, K. (2014). 2050 World Trends, Episode 3: The World Community ... Elderly Society. Retrieved June 1, 2016 from <http://oknation.nationtv.tv/blog/kriengsak/2014/10/24/entry-1>
- Panyapong, S. (2017). Formal of Social Welfare Elderly in Chaiyaphum Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(3), 1-16.
- Phuchongchai, T. (2018). Health Promotion Behaviors of People in Naphai sub - district Mueng Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province. *Journal of Nursing and Health Care*, 36(1), 119-126.
- Prachuabmoh, W. (2012). *The Annual Report: The Situation of the Elderly Thailand B.E. 2555*. Retrieved June 15, 2016 from: file:///C:/Users/AA/Downloads/situationofthailand_thai_2555.pdf
- Sangtong, C. (2017). Aging Society (Complete Aged): The elderly condition of Good Quality. *Rusamilae Journal*, 38(1), 6-28.
- Statistic Forecasting Bureau National Statistical Office. (2014). *The 2014 Survey of The Older Persons in Thailand*. Bangkok: Text and Journal.
- Wongsawad, S. (2018). Developing Activity Models in order to Promote Health in the Risk Group of Elders, for the Community Health Team: Critical Participatory Action Research. *Journal of Behavioral Science for Development*, 10(1), 192-209.